

Муха Х.Я.

студентка 1 курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доктор права

Українського вільного університету,

завідувач кафедри теорії та історії

держави і права ТНЕУ

Кравчук М.В.

ПРАВОВА СИСТЕМА США ТА ЇЇ ДОСВІД В РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА

Актуальність теми. Правова карта сучасного світу виявляє багатоманітність правових систем і одночасно з цим показує прагнення держав до єдності, зближення у законодавстві, охороні навколишнього середовища, і в регулюванні інших сфер суспільного і державного життя. Організація Об'єднаних Націй сприяє розширенню взаємодії правових систем. Даний процес стимулює законодавчі акти незалежних держав до мирного урегулювання конфліктів між державами.

Правова своєрідність держав надає можливість говорити про те, що кожна з них створює власну правову систему. Також можна відзначити загальні елементи правової системи, котрі дозволяють їх згрупувати у «правову сім'ю», яка поєднує групи у правовому відношенні близьких країн.

На даному етапі розбудови української держави однією з вирішальних тенденцій розвитку системи права України є її відкритість у взаємодії з міжнародним та іноземним правом, використання та запозичення в інтересах України новітніх зарубіжних концепцій права, доктрин, ідей, норм, стандартів.

Стосовно актуальності даної теми М. Кравчук підкреслив: *«Правова система США є однією із найдосконаліших світових правових систем. ...Започатковане вивчення американського досвіду функціонування правової системи і державного будівництва є надзвичайно цінним і важливим»* [1, с. 94].

Обрана тема «Правова система США» знайшла наукове опрацювання у наукових розвідках таких вчених як О. Багрій, Х. Бехруз, С. Бобровник, Є.Євграфова, Є.Копельців-Левицька, О. Єгоров, О. Зайчук, А. Кафтя, В. Котюк, М. Кравчук, Д. Лук'янов, М. Мірошніченко, О. Мурашин, Ю. Оборотов, Н.Оніщенко, С. Попова, П. Рабінович, О. Скакун, В. Ткаченко.

Але досвід генезису правової системи США є досить цінний для України і тому потребує подальших аналізу й оцінки, а отже дослідження.

Тому метою статті є висвітлення особливостей функціонування

правової системи США та на прикладі її досвіду визначення основних напрямків розбудови правового життя в Україні.

Виклад основного матеріалу. Стратегічний напрям розвитку сучасної України - рух до європейського простору, що потребує розроблення відповідних інтеграційних та реформаторських заходів у сфері правового життя, котрі мають забезпечувати ефективні механізми соціального розвитку та бути співвіднесеними між собою. Виникнення «правової системи» стало наслідком визнання необхідності формування теоретичної конструкції, яка охопила б усі без винятку правові явища, цілісно й системно охарактеризувала їх внутрішні й зовнішні відносини. Але визначальним є те, що термін «правова система» дозволяє зрозуміти, що право це не лише сукупність норм, які встановлені державою, але й розкрити єдиний механізм правового регулювання, який уособлює в собі не лише норми законодавства, а й усвідомлення правової дійсності та діяльності з реалізації прав і обов'язків.

Правова система – цілісний комплекс правових явищ, який викликаний об'єктивними закономірностями розвитку суспільства. У кожній державі існує своя правова система, що має як загальні так і відмінні риси з правовими системами інших держав, тобто своєрідні особливості. З моменту проголошення України, як незалежної держави, йде пошук форм та засобів гарантування і захисту прав, свобод та законних інтересів людини в нашій країні. Для того, щоб визначити шляхи і методи рішення цих завдань все частіше збоку нашої держави застосовується позитивний досвід зарубіжних країн.

США та Україна це країни, які належать до різних правових сімей (англо-американська та романо-германська). Історично в кожній країні домінують свої звичаї, джерела права, сформувався власний правовий менталітет. Провівши порівняльний аналіз правової системи США та України, ми можемо знайти як спільні так і відмінні ознаки.

Згідно до території поширення, закони поділені на загальнофедеральні та закони штатів. Конституція США серед федеральних законів займає своєрідне місце. США першими у світі заснували систему антимонопольних законів. Штати наділені багатосторонньою компетенцією у створенні власного законодавства та системи прецедентного права.

Свої витоки правова система США бере від англійського загального права. Але так як американське право пройшло довгий шлях самостійного розвитку, в США склалася своєрідна правова система.

Для вдосконалення методів та визначення напрямків дослідження взаємодії правових систем України та США слушним є застосування наукового підходу Р.Ромашова, котрий пояснив важливість рецепції інститутів зарубіжного права, технологій та принципів правового регулювання національної правової системи, продемонстрував механізми взаємодії національного та зарубіжного права в процесі правотворчості й право реалізації [3].

Такими, що заслуговують на увагу є дослідження М. Кравчука, в якому зазначено те, що «національна правова система» започаткувалась синхронно з будівництвом незалежної України. За його ж переконанням основою правової системи США є три правові акти: Конституція США – 1787 р., Декларація незалежності США – 1976 р., Велика хартія вольностей, прийнята в Англії у 1215 році. Ідентично в основі правової системи України лежать Декларація про державний суверенітет України – 1990 р., Акт проголошення незалежності України – 1991 р., Конституція України – 1996 р. [5, с. 132-175; 2].

Доцільно звернутись до актів права обох держав. У Декларації незалежності США проголошено, що люди за своєю природою є вільними та незалежними, вся влада належить народу, а «правителі є слугами народу та несуть перед ним відповідальність». Конституція України у свою чергу виголошує Україну «суверенною і незалежною, правовою державою», у якій найвищою цінністю визнається людина, її життя і здоров'я, а «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ». У обох документах закріплювалися основи державного ладу України й США.

Сьогоднішня правова система США має бути охарактеризована під певним кутом зору, за твердженням В. Д. Ткаченка, з наступних особливостей.

1. Право Сполучених Штатів існує та розвивається на двох рівнях: штатів і федерації. Це пов'язано з особливою федеральною структурою США, оскільки штати, які входять до складу США, наділені досить широкою автономною компетенцією, в межах якої вони створюють своє законодавство і свою систему прецедентного права.

2. Провідне становище федеральної Конституції. Основним законом США є Конституція.

3. Наявність у статутному праві США значної кількості кодексів, що не притаманне для англійського права.

4. Суворе дотримання принципу поділу влади. Даний принцип зумовлює те, що жодна з гілок влади не виходить за межі своєї компетенції, визначеної Конституцією. Принцип поділу влади – провідний принцип Конституції США.

5. Судовий контроль за конституційністю законів.

6. Більш вільна дія правила прецеденту. Велика свобода у процесі пристосування права до мінливості життя залежно від конкретних ситуацій.

7. Досить часте використання в юридичній літературі США понять «приватне право» й «публічне право».

Основою правової системи США є президентська форма правління, тоді як відповідно до діючої Конституції в Україні запроваджена змішана форма правління.

Україна пройшла важкий шлях від парламентсько-президентської до президентсько-парламентської республіки. Очевидні реалії політичного

життя України демонструють те, що при президентсько-парламентській формі правління існує небезпека фактичного виходу Президента України за межі своєї компетенції, тоді як процес становлення і розвитку президентства в Україні відбувалася під впливом різних чинників і триває понад 22 роки, на відміну від США, в яких процес становлення триває більше двох століть.

Об'єднаними рисами інститутів президентства в Україні та США є наступні: президенти – глави держав; верховні головнокомандувачі Збройних Сил; головні репрезентанти своїх країн на міжнародній арені; наділені правом укладати міжнародні угоди; здійснюють керівництво внутрішньою і зовнішньою політикою.

Окрім цього, президент США є главою виконавчої влади, тобто він має право призначати міністрів, керує роботою федеральної виконавчої влади, звільняє з посади членів уряду. Президент США немає права проявляти законодавчу ініціативу, але він має право накладати вето на будь-який законопроект.

Головною рисою президентської республіки є те, що в її класичному варіанті існують два центри влади – президента і парламенту. При цьому кожна з гілок влади залишаються незалежними одна від одної.

Відмінністю між США та Україною є те, що у нашій країні система стримувань і противаг вимагає вдосконалення, переходу від декларативності до дійсного функціонування. Вищі органи влади України своїми діями демонструють небажання дотримуватися конституційних положень, насамперед тих, котрі регламентують механізми здійснення їхніх спільних повноважень.

Отже, можна зробити висновок, що правова система США є одним із найяскравіших різновидів англо-американської системи права. Правова система взяла свої початки в англійському праві, але суспільство внесло свої корективи в правову систему США. Дана система базується на принципі розподілу влади, а його дотримання є однією з основних функцій триєдиної системи державної влади.

Та при оцінці правової системи США цілком логічно погодитися з думкою М. Кравчука, який зазначив, що «даний досвід увібрав знання, мудрість, уміння, практику суспільного життя та державотворення усіх націй планети. Підніжжям правової системи США є проголошена достеменна свобода особи, права і свободи людини, гарантом якої в цілому виступає Американська держава, її правова система з високорозвиненою судовою владою» [1, с. 96].

Список використаних джерел

1. Кравчук М. Правова система США: навч. посіб [для студ. вищ. навч. закл.] / М.Кравчук. – К.: Нора-Друк, 2004. – 146 с.
2. Кравчук М. Правова система США: уроки для України: міжнародний семінар з порівняльного права / М. Кравчук // Порівняльно-правові дослідження. – 2007. – № 1-2. – С.143-150.

3. Ромашов Р.А. Теория государства и права / Р.А. Ромашов. – Питер, 2010. – 304с.
4. Кравчук М.В. Проблеми теорії держави і права: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – 2-ге вид., змін. й доп. / М.В. Кравчук. – К.: Професіонал, 2004. – 400 с.
5. Ткаченко В.Д. Порівняльне правознавство: підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. Д. Ткаченко. – Х.: Право, 2003. – 274 с.

Павлишин М.М.
*студентка I курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*
*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ*
Баран А.В.

ВПЛИВ ЗМІ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Досить часто, опрацьовуючи матеріали з юриспруденції, соціології чи політології, ми натрапляємо на такі слова та вирази, як: «громадська думка», «суспільство і його думки», «формування суспільної думки» тощо. То що ж таке «громадська думка»? Проаналізувавши декілька джерел, можна вважати, що суспільна (громадська) думка - це уявлення про спосіб існування свідомості, як сукупної свідомості окремих індивідів, об'єднаних у суспільні групи, які пов'язані спільністю інтересів, у якому фіксується ставлення до подій або явищ громадського життя. У повсякденному житті громадською думкою вважають думку колективу (спільноти) про події та факти внутрішнього й зовнішнього життя, поведінку окремих членів колективу [5]. А що ж впливає на формування громадської думки?

На перший погляд, це досить складне питання, оскільки на суспільну думку впливають багато факторів, що здатні її змінювати, тому часто вона буває суперечливою, але відповідь на це питання знайдеться. Серед основних чинників, що впливають на формування громадської думки (демократичність політичного та економічного суспільного устрою; забезпечення вільного висловлювання своєї думки; наявність вільного і безперешкодного доступу громадськості до необхідної інформації як засобу формування компетентної думки; взаємодія громадської думки, владних структур, засобів масової інформації, політики та ідеології), слід особливу увагу звернути на ЗМІ-сукупність сучасних каналів зв'язку (преса, телебачення, радіо мовлення, кіно, відео, Інтернет тощо), за допомогою яких поширюється різноманітна інформація у суспільстві. Формуючи громадську думку, засоби масової інформації, з одного боку, зосереджують досвід і волю мільйонів, а з іншого – впливають на свідомість, на вчинки, групові дії людей [4, с. 77]. В Україні вони також